

Családnév és etnikai kategorizáció

A magyar családnév kategóriája

az anyaországban és kisebbségi helyzetben *

1. A kutatás célja, kiindulópontjai és módszerei. Egy közelmúltban elvégzett kérdőíves kutatás során arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a családnév mennyiben és miképpen számíthat az etnikai kategorizáció eszközeinek. Konkrétabban pedig, hogy a magyar nyelvű közösség tagjai mi alapján és hogyan tekintenek valamely családnévet – illetve annak révén a név feltételezhető viselőjét – magyarnak vagy idegennek.

Kutatásunk több eredményét – s egyúttal elméleti kiindulópontjait, hipotéziseit, tartalmát és módszereit is szükségszerűen bemutatva – egy másik, előadásként korábban elhangzott, s most párhuzamosan megjelenő tanulmányunkban ismertetjük (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018). A kutatás kiindulópontjait és módszereit röviden azonban itt is bemutatjuk (erre, ill. a kapcsolódó szakirodalomra bővebben l. SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 35–38). Jelen tanulmányunk bevezetéseképpen összefoglaljuk továbbá korábbi vizsgálataink fő tanulságait, melyekre több ponton támaszkodunk itt közreadott elemzéseink során is.

1.1. Elméleti alapok. Vizsgálataink számára a prototípus-elmélet szolgáltatott alkalmas elméleti keretet, mivel a családnévet mint nyelvi-kulturális kategóriát helyeztük a középpontba. A kategóriákat kulturálisan konstruált, közös, de egyéni eltéréseket is mutató, hierarchikusan szerveződő hálózatokként értelmezzük, melyeket részben a nyelvvelsajátítás során, részben később sajátítunk el, miközben alakításukban magunk is folyamatosan részt veszünk. Az egyes kategóriák közötti határok általában elmosódtak, s a kategóriába sorolás fokozat kérdése, az alapját a tipikalitási feltételeknek való kisebb-nagyobb mértékű megfelelés jelenti. Ebből következőleg a kategóriáknak vannak tipikus és kevésbé tipikus példányai. Megjegyzendő továbbá, hogy a tudós és a laikus kategorizáció eltérhet egymástól, így a vizsgálatok számára ez is figyelembe veendő szempontot képez. (Mindehhez l. pl. ROSCH 1978, TAYLOR 1991, TOLCSVAI NAGY 2013: 113–129, SHARIFIAN 2015: 43–45.)

Ami konkrét témánkat, a családnévvel kapcsolatos kategorizáció kérdéseit illeti, az alábbi előfeltevésekkel élünk a vizsgálat megtervezésekor:

1. Hasonlóságok vannak az egyes (különböző értelemben vett) névtípusokba tartozó névegyedek kategorizációjában.
2. Különbségek állnak fenn az anyaországi és a határon túli magyarok által gyakorolt kategorizáció között.
3. A családnév és a névviselő személy kategorizációja közt különbségek lehetnek.

* Slíz Mariann kutatását a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja és az ÚNKP-18-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja támogatta.

4. A családnév kategorizációja a névviselő etnikai kategorizációjának is az egyik lehetséges alapja.

5. A kategorizációban a családnév nyelvi és szociokulturális sajátosságai játszanak meghatározó szerepet. Mégpedig: a név átlátszósága (itt: a magyar nyelv szempontjából), közzsói jelentése (vö. a népnévi alapú családnevek kérdésével), helyesírása (magyaros vagy idegenes jellegű), morfológiai szerkezete (magyar nyelvi szempontból tagolt-e); a név típus- és példánygyakorisága (a névrendszer, a névanyag, a névhasználat szempontja); a név csoportosajátos vagy csoportosajátosnak tekintett (szociokulturális) jellege. Ezek mellett vettük számításba, hogy adott idegen nyelv ismerete esetleg befolyásoló szereppel bírhat egyes családnevek kategorizációjában.

Az itt vizsgálandó tényezők alapvető okát a tulajdonneveknek a lényegéhez tartozó, erőteljes szociokulturális beágyazottságában, illetve társadalmi-kulturális jelentésében találhatjuk meg. Ehhez kapcsolódnak az egyéni és közösségi tapasztalatok és vélekedések hasonlóságai és különbözőségei a magyar névállományra és a nevek viselőire vonatkozóan, illetve az anyaországi és a kisebbségi nézőpontok feltehető eltérései e téren.

A családnévet tehát nem egyszerűen nyelvi, hanem nyelvi-kulturális kategóriának kell tekintenünk, melynek az általunk vizsgált szempontból olyan alkategóriái lehetnek, mint a MAGYAR CSALÁDNÉV, NÉMET CSALÁDNÉV, SZLÁV CSALÁDNÉV stb. Önmagában a MAGYAR CSALÁDNÉV és a MAGYAR EMBER kategóriájának is többféle értelmezése létezik mind a laikus diskurzusokban, mind a szakirodalomban (vö. FARKAS 2010). Az azonban kétségtelen, hogy a családnév etnikai szimbólumként is értelmezhető, s így – akár kifejezetten fontos – eszköze lehet a csoportképzésnek, az etnikai kategorizációnak (nemzeti és gyakorlati példáira, továbbvezető irodalommal l. FARKAS 2015).

1.2. A vizsgálat tartalma és módszere. Online, kérdőíves felmérésünket 21 hazai és határon túli – közelebről: szlovákiai és romániai – felsőoktatási intézmény magyar hallgatói körében végeztük el, összesen 854 fő részvételével.¹ A kérdőív kitöltése során 50 valós (bár némely esetben meglehetősen egyedi) családnévet kellett a válaszadóknak megítélniük, három kérdés alapján. A teljes 50-es listát háromszor kapták meg értékelésre egymás után, hogy az egyes nevek különböző szempontú értékelése közvetlenül ne befolyásolja egymást. A kérdések, illetve a válaszlehetőségek az alábbiak voltak:

1. *Az alábbi családnevek közül melyik magyar és melyik nem? (3 lehetőségből választva: magyar / nem magyar / nem tudom eldönteni)*

2. *Mennyire magyarosak az alábbi családnevek? (Likert-skálán, 1–5-ig értékelve)*

3. *Az alábbi családnévet viselők közül ki magyar és ki nem? (3 lehetőségből választva: magyar / nem magyar / nem tudom eldönteni)*

E kérdések révén igyekeztünk tehát feltárni, s országonként is összevetni a MAGYAR CSALÁDNÉV és az IDEGEN CSALÁDNÉV kategóriáinak szerveződését, a névviselők családnéven alapuló kategorizációjának működését, a kategóriákba szerveződést irányító tipikalitási feltételeket, s egyúttal a tudós és a laikus kategorizáció eltéréseit.

¹ A számszerű adatok: Magyarországról 613 fő, 14 intézményből; Szlovákiából 129 fő, 2 intézményből; Romániából 112 fő, 5 intézményből. (Az intézmények részletes felsorolását l. SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 37, 1. lábjegyzet.) A kérdőívet kitöltő hallgatóknak, illetve a kutatás elvégzését lehetővé tevő kollégáinknak e helyen is köszönetünket fejezzük ki.

A kérdőívvel értékelendő névlistát kérdésfelvetéseinknek, előismereteinknek és előfeltevéseinknek megfelelően állítottuk össze, törekedve arra, hogy abban egyrészt egymáshoz hasonló, másrészt egymástól különböző típusok képviselői megfelelő arányban kapjanak helyet. A névlistában az alábbi névtípusok voltak képviselve (a konkrét neveket l. alább a 2.1. pont alatt):

- a) átlátszó, talán átlátszó és nem átlátszó családnevek;
- b) különböző morfológiai típusok;
- c) különböző szemantikai típusok;
- d) különböző lexikai típusok;
- e) különböző helyesírási típusok;
- f) családnévvaltozatok;
- g) **különböző gyakoriságú családnevek;**
- h) **természetes és mesterséges családnevek;**
- i) szláv/szlovák, román, **cigányos, német, zsidós nevek;**
- j) ismert névviselőkhöz köthető családnevek.

Jelen tanulmányunkban az itt félkövérrel kiemelt névtípusokkal, illetve szempontokkal foglalkozunk közelebbről. A többi (normál betűtípussal szedett) kategória, illetve szempont többségét fentebb már hivatkozott tanulmányunkban (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018) tárgyaljuk részletesebben.

2. A tipikalitási feltételek általában. A már többször utalt, másik tanulmányunkban közreadott elemzések legfontosabb eredményei a tipikalitási feltételek vizsgálatához kapcsolódnak.

2.1. A MAGYAR CSALÁDNÉV kategóriájának tipikalitási feltételei. Vizsgálataink alapján a MAGYAR CSALÁDNÉV kategóriájához kapcsolódó tipikalitási feltételeknek az alábbi jellemzők bizonyultak (vö. SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018):

1. átlátszóság,
2. magyaros helyesírás,
3. magyaros morfológiai felépítés,
4. ismert magyar névviselők.

A legerősebb tipikalitási feltételnek az átlátszóság szempontja bizonyult. Az alapján, hogy a laikus nyelvhasználók számára az adott névben mennyire ismerhető fel egy vagy több magyar nyelvi elem (függetlenül a név valódi etimológiájától, tehát nyelvtudományi szempontból akár tévesen is), az általunk összeállított 50-es névlistát három nagy csoportra tagoltuk:

1. Átlátszó nevek (az alapjukul szolgáló nyelvi elemekkel való kapcsolatuk mindenki számára nyilvánvaló lehet): *Csendőr, Erdélyi, Kárpáti, Lakatos, Mérnök, Orsós, Román, Rostás, Székely, Szentirmay, Szerb, Sziklafy, Szittyá, Szlovák, Túhegyi.*

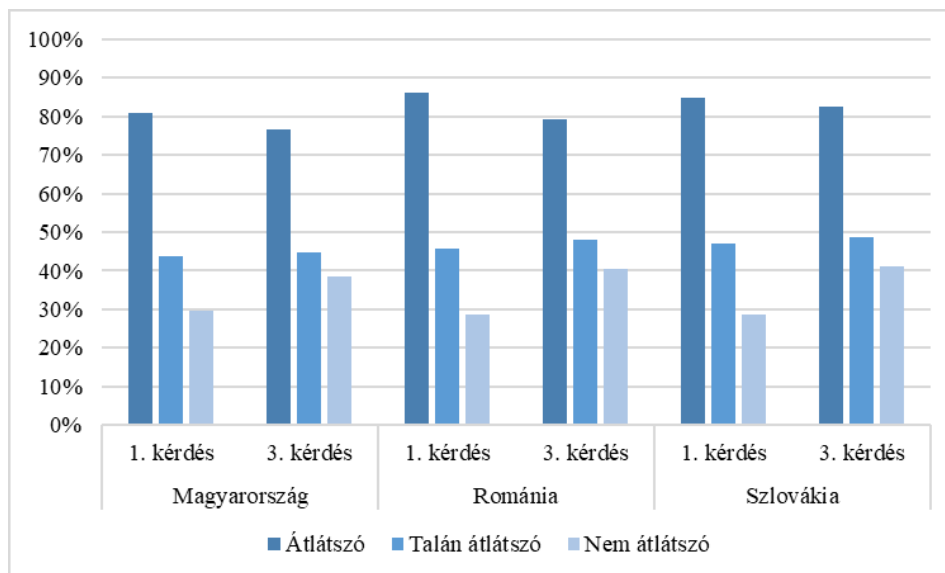
2. Nem átlátszó nevek (melyekben idegen eredetük, esetleg a mai köznyelvből hiányzó közszókból eredő voltak miatt nem ismerhetők fel magyar elemek): *Ardeleanu, Árgyelán, Bangó, Benyovszky, Drexler, Gogolák, Goldschmidt, Grósz, Hoffmann, Hrabowsky, Hufnágel, Kohn, Kolompár, Novák, Ráduly, Slíz, Szlovenszky, Weisz.*

3. Talán átlátszó nevek (köztes, kétséges megítélésűnek vélt kategóriaként): *Balázse-vity, Balogh, Erdélyán, Fazecsa, Fazikas, Gerencsér, Gölöncsér, Kerekesch, Kišš, Lazlo,*

Marosán, Nagyová, Oláh, Rafael, Satmari, Simonsics, Tóth. Ezek a nevek tulajdonképpen az ÁTLÁTSZÓ és a NEM ÁTLÁTSZÓ kategória elmosódott határterületén helyezkednek el, azaz a két kategória kevésbé tipikus példányaiként is értelmezhetők; ily módon történő, egyértelmű határokkal való mesterséges elkülönítésükre módszertani okokból volt szükségünk. Az adatközlők egy része ugyanis bizonyára felismeri bennük a magyar elemet, más részük azonban nem; feltételeztük, hogy ez a bizonytalanság megmutatkozik majd az eredményekben is az egyértelműbben besorolható nevek megítéléséhez képest.

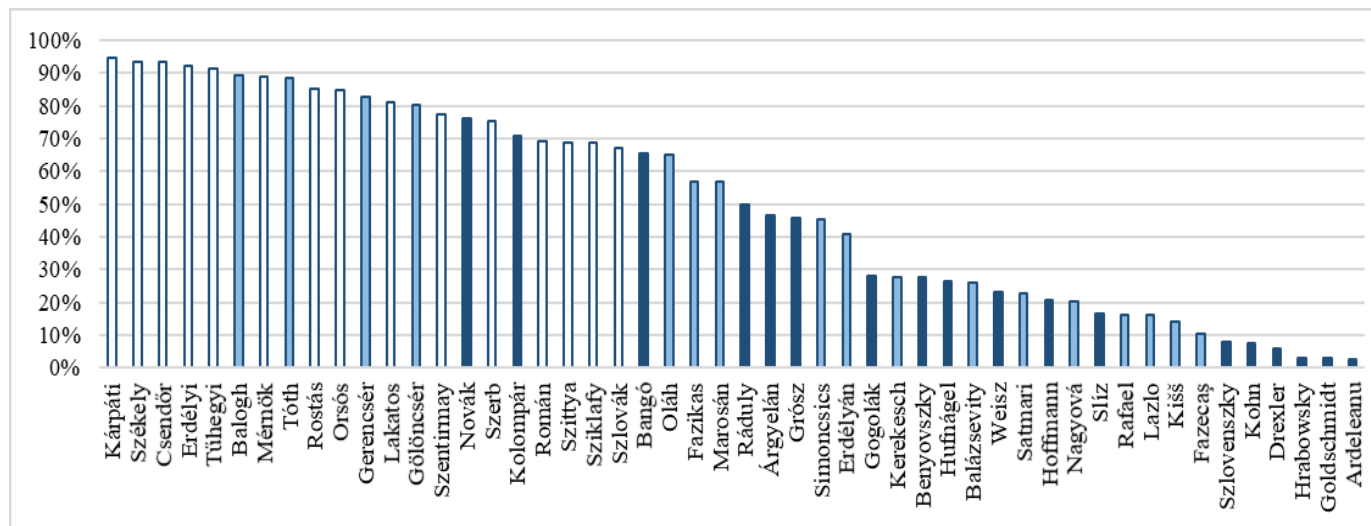
Az átlátszóság szempontjának meghatározó voltát az alábbi ábrák szemléltetik.

1. ábra: A családnevek („1. kérdés”) és a névviselők („3. kérdés”) magyarságának megítélése a családnév átlátszósága alapján a vizsgált régiókban

Míg az 1. ábra a fentebb megállapított három kategória (átlátszó, talán átlátszó, nem átlátszó) összesített értékeit mutatja, addig a 2. ábra a teljes névlista értékelésének névenkénti eredményeit ábrázolja, a három átlátszósági kategória egyedeinek számoszlopait színekkel jelölve. Mint látható, az átlátszó kategóriájába sorolt nevek a gyakorisági listának egyértelműen az első felében találhatók. A nem átlátszó nevek részben a lista középső harmadában, jórészt azonban a lista második felében kapnak helyet. A talán átlátszóként kategorizált nevek a lista csaknem egészére szétterjedve találhatók, jól tükrözve megítélésük bizonytalanabb voltát, nagyobb részük azonban ezeknek is a lista második felébe sorolandó. Az átlátszóság szempontjának fontosságát tehát a 2. ábra is jól, ám immár árnyaltabban mutatja. Egyes neveknél ugyanis ennek hatását egyéb szempontok (így az adott családnév névközösségen belüli példánygyakorisága, azaz ismertsége stb.) is befolyásolják.

2. ábra: Az egyes családnevek magyarságának megítélése („1. kérdés”) átlátszóságuk alapján a teljes kutatásban
(fehér: átlátszó; világoskék: talán átlátszó; sötétkék: nem átlátszó)

2.2. A MAGYAR EMBER kategóriájának tipikalitási feltételei. Annak alapján, hogy a kérdőív bevezetőjében erre külön, kiegészítendő kérdésként (*Magyar az, aki...*) rákérdeztünk, a MAGYAR EMBER kategória alapvető tipikalitási feltételeinek elsősorban a magyar identitás, másodsorban a magyar nyelvűség számítanak a kérdőívet kitöltők körében. Az előbbi szempont esetében a három vizsgált régióban közel azonos arányban, az utóbbi esetében – érthető módon – erőteljesebben a két határon túli régióban. (A nyelvre vonatkozó eredmények: Magyarország: 21%, Románia: 43%, Szlovákia: 27%.)

Kérdőíves felmérésünk eredményei azonban arra is rávilágítanak, hogy a gyakorlatban – más személyek hovatartozásának megítélésekor, s különösen egyéb információk híján – a családnév jellege is fontos szerepet játszhat ebben a kategorizációban. Ennek legfontosabb tényezője a MAGYAR EMBER kategória esetében is a családnév átlátszósága – de egyértelműen kisebb mértékben, mint a MAGYAR CSALÁDNÉV kategóriájának megítélésekor. Kiderült továbbá, hogy a szociolingvisztikai, névtani stb. ismeretek igen kevésbé számítanak e kategória egyedeinek besorolásakor; ismét igazolódott tehát, hogy a kategorizáció nem tudományos alapon történik (vö. SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 38).

3. A példánygyakoriság hatása a magyarosság megítélésére. Itt bemutatandó új eredményeink tárgyalását a példánygyakoriság szerepének elemzésével kezdjük. A vizsgálat már említett korábbi része arra engedett következtetni, hogy a példány- és típusgyakoriságnak egyaránt szerepe lehet a nevek magyarosságának a megítélésében. Ennek tesztelésére összevetettük a saját, 50-es listánkat a legutóbbi, 2018. január 1-jei állapotot mutató, a teljes magyarországi népességre vonatkozó családnév-gyakorisági adatokkal.²

1. táblázat: A magyarországi össznépesség leggyakoribb száz családneve között szereplő vizsgált nevek a teljes kutatásból

Családnév	Pozíció	
	Össznépességbeli gyakoriság	Vizsgálatbeli magyarosság
<i>Tóth</i>	3.	7.
<i>Balogh</i>	11.	6.
<i>Lakatos</i>	14.	13.
<i>Oláh</i>	17.	22.
<i>Orsós</i>	29.	11.
<i>Székely</i>	74.	3.
<i>Novák</i>	85.	12.

Az 1. táblázat azt az összesen hét nevet tartalmazza a vizsgálatunk listájáról, amelyek szerepelnek az össznépesség leggyakoribb száz családneve között. A táblázat első oszlopában az össznépességben elfoglalt gyakorisági pozíciójuk szerepel, a második oszlop pedig azt mutatja, hogy e nevek hányadik helyen állnak a magyarországi adatközlők válaszai alapján, a magyarosság megítélésében elért eredmény sorrendjében. A két oszlop összevetéséből látszik, hogy valóban feltűnő egyezések vannak a nevek tényleges

² <http://nyilvantarto.hu/hu/statisztikak>. Lakossági számadatok, Családnév statisztika, 2018 elnevezésű xls fájl (2018. 11. 30.)

gyakorisága és magyarosságának a megítélése között: a gyakoribbnak tekintendő nevek a vizsgálatban is előrébb szerepelnek, sőt még a sorrend is alig tér el – kivéve az utolsó három nevet.

Ez utóbbiak esetében viszont jelentős eltérés tapasztalható a két oszlop között. Bár ez a nagyságrendeket tekintve is érdekes, nem feledkezhetünk meg arról, hogy a vizsgálatban feleannyi név szerepelt, mint a százas listán, ráadásul a vizsgált nevek jó része eleve nem is tartozik a leggyakoribb családnevek közé. Sokkal beszédesebb azonban e három név sorrendje. Míg a valóságban az *Orsós* jóval gyakoribb a másik két névnél, a magyarosság megítélésében épphogy megelőzi a *Novák*-ot. Ez alapján felmerülhet a gyanú, hogy az *Orsós* megítéléséhez hozzájárult a név csoportosajátosként való értékelhetősége (ti. cigányos név); ennek vizsgálatára a későbbiekben még kitérünk (l. 6. pont). Ami pedig a *Székelly*-t illeti: miközben e név inkább hátul áll a százas listán, a magyarosságának megítélésében kiemelkedő eredményt ért el. Ennek minden bizonnyal a név közszói jelentése az oka, amely felülírja az össznépszerűségben tapasztalt gyakoriság hatását. A két listát érdemes ugyanakkor a másik irányból is összehasonlítani.

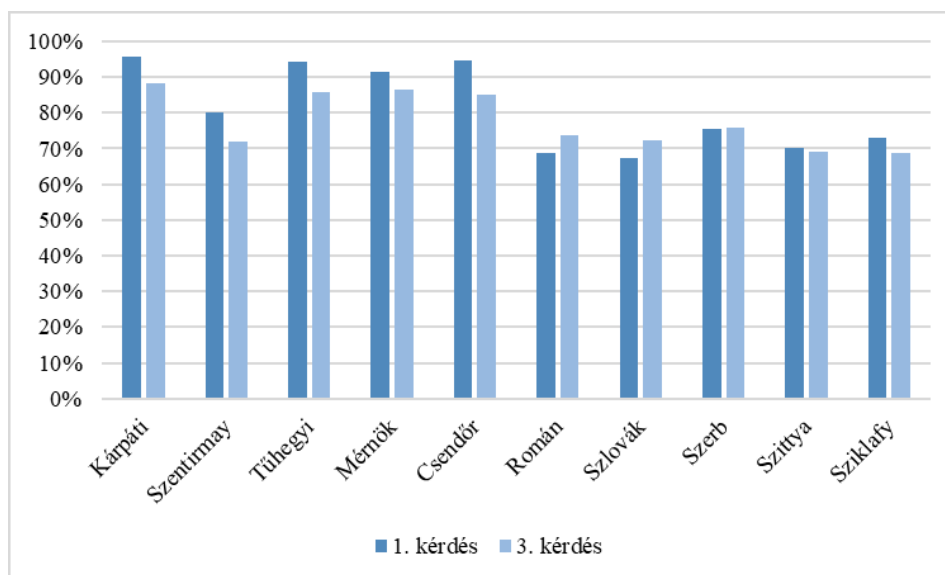
2. táblázat: A hét legmagyarabbnak ítélt családnév a magyarországi össznépszerűség százas névgyakorisági listáján a teljes kutatásból

Családnév	Pozíció	
	Vizsgálatbeli magyarosság	Össznépszerűségbeli gyakoriság
<i>Kárpáti</i>	1.	–
<i>Csendőr</i>	2.	–
<i>Székelly</i>	3.	74.
<i>Erdélyi</i>	4.	–
<i>Tűhegyi</i>	5.	–
<i>Balogh</i>	6.	11.
<i>Tóth</i>	7.	3.

A 2. táblázatban azok a nevek kaptak helyet, amelyek a magyarországi adatközlők válaszai alapján, a magyarosság megítélésében elért eredmény szerint az első hét helyet foglalják el, a második oszlop pedig ezeknek a magyarországi össznépszerűség százas gyakorisági listáján betöltött pozícióját mutatja. Itt már látványosabb különbségeket tapasztalunk: a legmagyarabbnak ítélt hét családnév több mint fele nem szerepel a leggyakoribb száz név között. Míg tehát az előző táblázat nagyjából azt igazolta, hogy a példánygyakoriságnak van, illetve lehet szerepe a név magyarosságának megítélésében, addig a 2. táblázat azt tükrözi, hogy korántsem ez az egyetlen, és minden bizonnyal nem is a legerősebb tipikalitási feltétele a MAGYAR CSALÁDNÉV kategóriájába való besorolásnak. Ennek az egyik legfőbb oka az, hogy a gyakoriság nem objektív tény a névhasználók számára. Nem a statisztikák, hanem saját környezetünk, egyes ismert emberek, illetve mindennapi tapasztalataink alapján vélhetünk egy nevet gyakoribbnak vagy ritkábbnak (itt tehát tulajdonképpen az „ismertség” lehetne a megfelelőbb kifejezés). Ennélfogva pedig a gyakoriság érzékelésében igen nagy különbségek lehetnek egyes egyének, illetve az eltérő vidéken élő, eltérő társadalmi jellemzőkkel rendelkező névhasználók csoportjai között.

4. A típusgyakoriság mint tipikalitási feltétel: a mesterséges családnevek példája. Feltevésünk szerint nemcsak az adott névnek a gyakorisága hathat a magyarosság megítélésére, hanem azé a névtípusé is, amelybe a név besorolható. Ezt a listánkra felvett mesterséges nevek jelentéstani-motivációs típusai alapján teszteltük: a *Kárpáti*, *Szentirmay* és *Tühegyi* a(z ál)helynévi, a *Mérmők* és a *Csendőr* a foglalkozásnévi, a *Román*, *Szlovák*, *Szerb* és *Szittyá* a népnévi, a *Sziklafy* pedig a (kvázi-)apanévi eredetű nevek típusát képviseli. (Megjegyezve, hogy egyes, szórványos esetekben a *Román*, *Szlovák* és *Szerb* akár természetes családnév is lehet.)

3. ábra: A mesterséges családnevek („1. kérdés”) és a névviselők („3. kérdés”) magyarságának megítélése az összes adat alapján

A 3. ábrán jól látszik, hogy az említettek mind a név, mind viselőjének magyarsága szempontjából a magyarhoz állnak közelebb: mind jóval 60% fölötti értékelést kaptak, sőt némelyikük a lista legelső nevei között végzett. A 3. táblázat alapján ráadásul azt látjuk, hogy a szóban forgó tíz név közül négy az első tíz legmagyarabbnak talált név közé került. Nem meglepő, hogy a Jókai regényei s egyéb okok által egyaránt népszerűvé tett *Kárpáti*, amely a hivatalos családnév-változtatások történetének legsikeresebb mesterséges neve lett, és amely egy 1966-ban és 1978-ban végzett (nem reprezentatív) felmérés középiskolás adatközlői szerint is a legszebb magyar családnevek egyike (vö. TÓTH 1967, 1981; FARKAS 2007), minden ország adatközlői szerint az 1–2. helyen áll. Arra is érdemes felfigyelnünk, hogy e szempontból sincsen jelentősebb eltérés az egyes országok névhasználóinak kategorizációja között; különösen, hogy az egymás melletti pozíciók között gyakran nem szignifikáns, olykor csak néhány ezreléknyi különbségek vannak.

3. táblázat: A tíz legmagyarabbnak ítélt családnév régiók szerinti megoszlásban

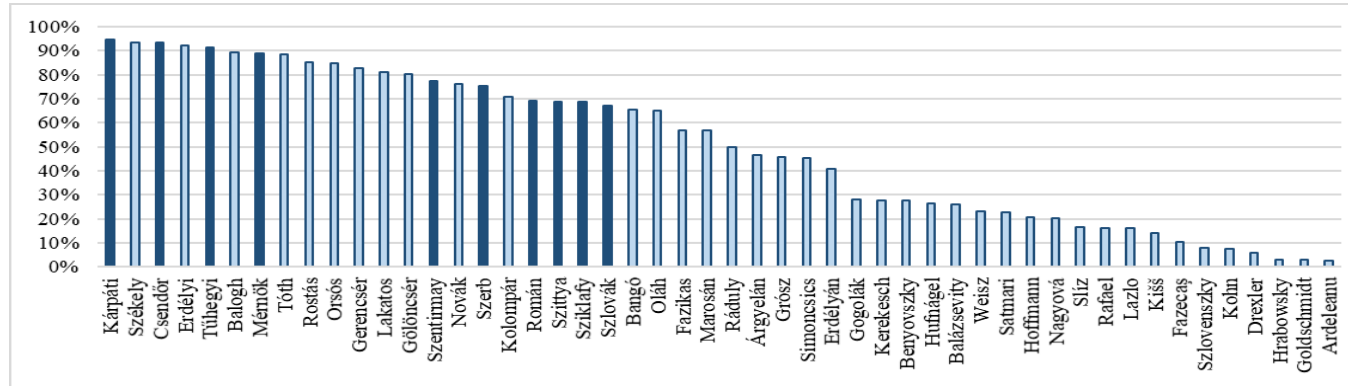
Pozíció	Magyarország	%	Szlovákia	%	Románia	%
1.	Kárpáti	93,46	Tühegyi	97,67	<i>Székelly</i>	100,00
2.	Csendőr	92,65	Kárpáti	96,90	<i>Balogh</i>	97,25
3.	<i>Székelly</i>	92,32	<i>Székelly</i>	94,57	Csendőr	
4.	<i>Erdélyi</i>	91,99	Csendőr	93,80	<i>Erdélyi</i>	
5.	Tühegyi	89,38	Mérnök	93,02	Kárpáti	
6.	<i>Balogh</i>	88,40	<i>Orsós</i>	91,47	<i>Orsós</i>	
7.	<i>Tóth</i>	87,91	<i>Gölöncsér</i>	90,70	<i>Tóth</i>	
8.	Mérnök	86,76	<i>Erdélyi</i>	89,92	Tühegyi	95,41
9.	<i>Rostás</i>	84,97	<i>Gerencsér</i>		Mérnök	94,50
10.	<i>Gerencsér</i>	81,86	<i>Rostás</i>	89,15	<i>Lakatos</i>	89,91

Érdeemes az eredményeket nemcsak a mesterséges nevek csoportján belül, hanem a teljes képet tekintve is megvizsgálni. A 4. ábrán jól látszik, hogy a vizsgált neveknek a 2. ábrán bemutatott, az egyes régiók eredményeit együtt tartalmazó magyarosság szerinti skáláján a mesterséges nevek az első, vagyis magyarosabb felén helyezkednek el. Ez bizonyára összefügg azzal, hogy e nevek többnyire átlátszók, és mint fentebb láttuk, a skála első felében legnagyobb részt átlátszó nevek találhatók. Összevetve ezt az eredményt a névvisezők magyarságának megítélését mutató skálával (5. ábra), nagyjából ugyanezt tapasztaljuk: a mesterséges nevek a skála első felében helyezkednek el, a *Kárpáti* egyenesen az első, de a *Mérnök*, *Csendőr* és *Tühegyi* is benne van az első tizenben.

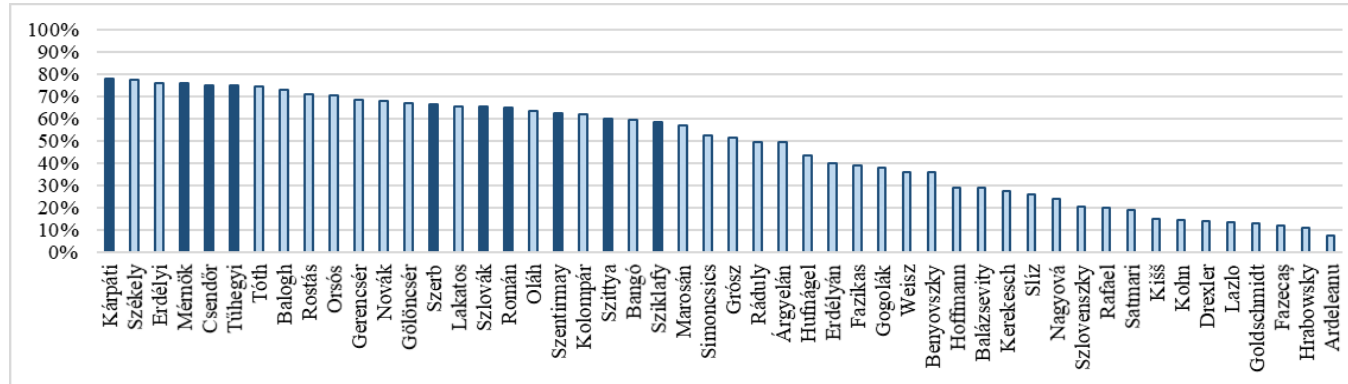
Mindezek alapján a mesterséges családnévek vonatkozásában azt állapíthatjuk meg, hogy – a vizsgálatban részt vevők számára legalábbis – megítélésük nem tér el a természetes nevekétől, azaz nem találják őket kevésbé magyarnak – sőt, mint láttuk, akár még magyarabbnak is tekintik őket –, mint a természetes magyar családnéveket. Ennek az egyik oka bizonyára átlátszó voltuk, a másik pedig az, hogy tapasztalataink szerint a mai egyetemisták jó része nem hallott a családnév-változtatásokról, nem érzékeli a mesterséges neveknek a természeteseektől némileg eltérő voltát: számukra tehát nem létezik a MESTERSÉGES CSALÁDNÉV, s így a TERMÉSZETES CSALÁDNÉV kategóriája sem. Azt azonban annál inkább felismerik, hogy e nevek – világos közszoji jelentésüknél, illetve szerkezetükénél fogva – illeszkednek a magyar családnévek jellegzetes és gyakori típusai közé.

Ez az eredmény nyilvánvalóan nagyban függ attól, hogy mely rétegeket és mely korszakban kérdezzük meg. A családnév-változtatások fénykorában, amikor a név-változtatás a mindennapi tapasztalatok része volt, akár közvetlenül, a névhasználót érintve, akár csak a közbeszédben fel-felbukkanó témaként, a mesterséges nevek még a korabeli viccek és irodalmi művek tanúsága szerint is (vö. FARKAS 2003, T. SOMOGYI 2009) feltűnőbbek lehettek a névhasználó társadalom számára, mint napjainkban, és közülük nem egyet valamely etnikai csoportra jellemző névként tartottak számon.

4. ábra: A mesterséges családnevek a magyarosság szerinti skálán

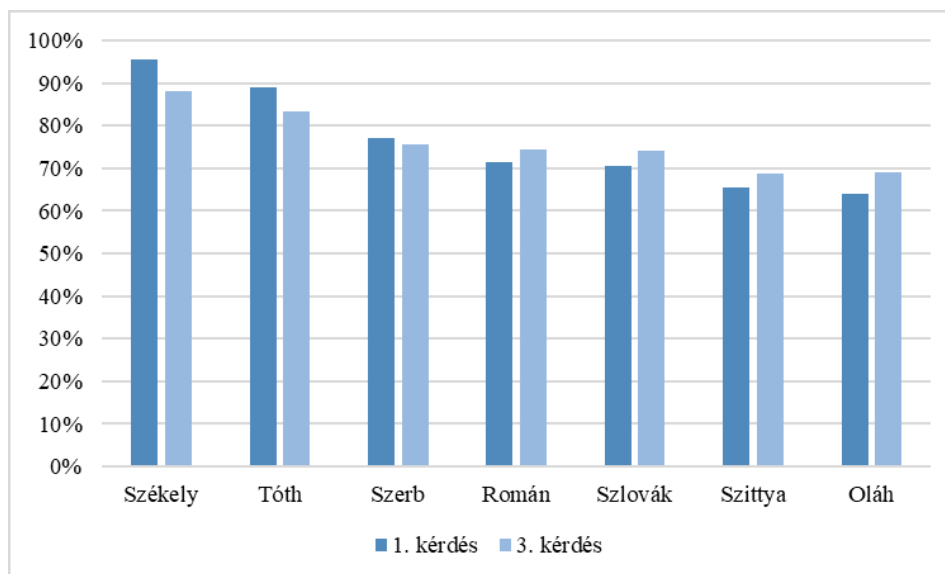
5. ábra: A mesterséges családnevek a viselők szerinti magyarosság skálán

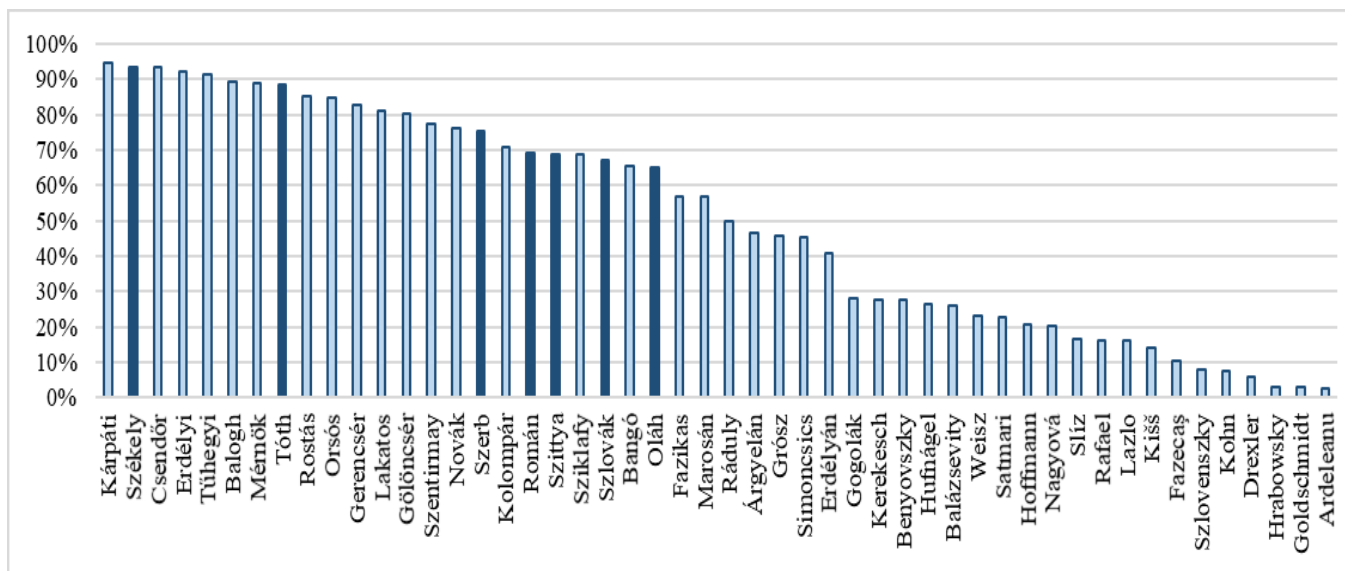
5. A népnévi alapú családnevek megítélése. A mesterséges családnevek vizsgálata során úgy tűnt, hogy a népnévi alapú családneveket némileg kevésbé találták magyarnak az adatközlők. Ez alapján felmerülhet a gyanú, hogy az eredmény a közszói jelentésükkel, azaz valamely más népre való utalással függhet össze. A következőkben e feltevés helyességét igyekszünk megvizsgálni, s mivel fentebb bebizonyosodott, hogy a mesterséges és természetes nevek gyakorlatilag nem alkotnak külön kategóriát az adatközlők többsége számára, e két típust itt és a továbbiakban is együtt kezeljük.

A 6. ábra a vizsgálatban szereplő összes, népnévből vagy népcsoportnévből született családnév, illetve viselőik magyarságának a megítélését mutatja a teljes mintában. Közülük – nem meglepő módon – a *Székely* áll az első helyen 96%-os eredménnyel (sőt a romániai magyar adatközlők esetében 100%-kal). Szintén igen magas eredménnyel zárt a *Tóth* (89%), ami önmagában nézve megkérdőjelezhetné az említett előfeltevés helyességét. Ha azonban a teljes skálán, a többi név kontextusában tekintünk e névtípus egyedeire (7. ábra), jól látszik, hogy az említett két név inkább kivétel, s a csoport többi tagja jellemzően a skála középső sávjában helyezkedik el. Ez pedig azt jelenti, hogy bár átlátszók, azaz a skála magyarabb felére várhatók, a többi átlátszó névnél valamivel kevésbé magyarnak ítéltettek. Ez legalábbis alátámasztani látszik azt az előfeltevést, hogy a közszói jelentésük hatással volt a kategorizálásukra.

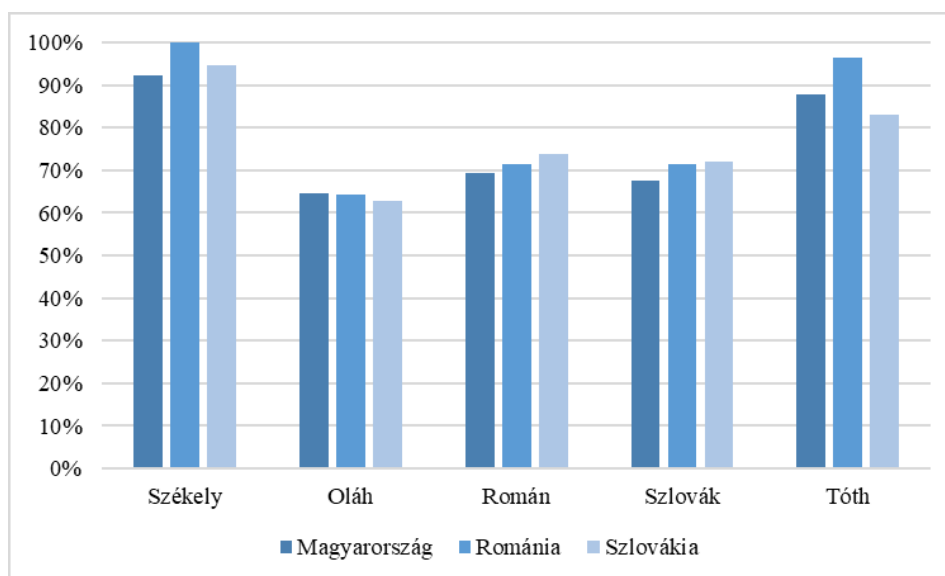
6. ábra: A népnévi alapú családnevek („1. kérdés”) és a néviselők („3. kérdés”) magyarságának megítélése az összes adat alapján

7. ábra: A népnévi alapú családnevek a magyarság szerinti skálán

8. ábra: A Romániában és Szlovákiában élő népek és népcsoportok nevéből keletkezett családnévek magyarosságának megítélése országonként

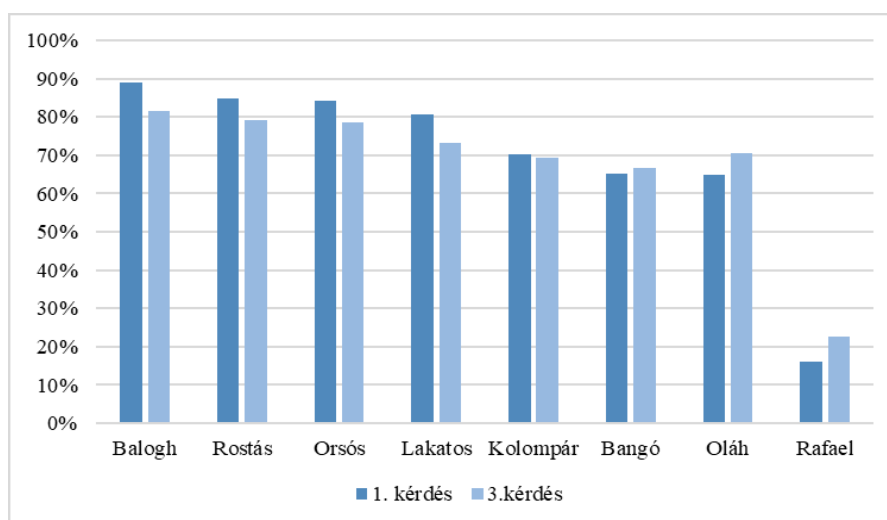
A Romániához és Szlovákiához köthető népek, illetve népcsoportok megnevezéséből született családnévek magyarosságának a megítélését együttesen is érdemes megvizsgálni. Feltételeztük, hogy a ma már egyre kevesebbek számára átlátszó *Oláh* és *Tóth* azonos módon fog eltérni az átlátszó párjuk, azaz a *Román* és a *Szlovák* megítélésétől, illetve hogy az adott országban a szóban forgó név eredménye (az előbbi esetében Romániában, az utóbbi esetében Szlovákiában) erősebben eltér majd a másik két régióban tapasztalhatótól. Hogy ez utóbbi eltérés melyik irányban várható, azt – úgy véltük – nehéz lett volna megjósolni. Előfordulhat ugyanis, hogy mivel az adott országban többen ismerik a szóban forgó név közszoói jelentését, e jelentés miatt idegenebbnek találják majd a nevet. Ugyanakkor láttuk, hogy az átlátszóság a MAGYAR CSALÁDNÉV kategória legerősebb tipikalitási feltétele, ezért az is elképzelhető, hogy e nevek az adott országban átlátszóbbak voltak miatt magyarabbnak bizonyulnak, mint a másik két országban.

A 8. ábra alapján azonban megállapítható, hogy egyik előfeltevés sem igazolódott be. Míg az *Oláh* a *Román*-nál kevésbé bizonyult magyarnak, addig a *Tóth* éppen fordítva, magyarabb megítélést kapott a *Szlovák*-nál, nem is kevésbé. Ráadásul a három ország eredményei sem mutatnak szabályszerűnek mondható különbségeket. Ennek véleményünk szerint a *Tóth* esetében az az oka, hogy a névnek az egész nyelvterületen nagy gyakorisága (Magyarországon konkrétan a 3. leggyakoribb családnév) minden másnál erősebb tipikalitási feltételként működött. Az *Oláh* esetében viszont biztosan nem ez a magyarázat, hiszen a név a 17. leggyakoribb a magyarországi össznépességben, mégis a legkevésbé találták magyarnak az összes népnévi családnév közül: négy olyan név is megelőzte, amely még az első százba sem került be az említett gyakorisági listán. Ez alapján

felmerülhet a gyanú, hogy a háttérben a név cigányként való kategorizációja állhat. Ez jelentheti egyrészt azt, hogy a névhasználók minden érzélem vagy ítélet nélkül egyszerűen egy másik kategória tagjának tartják a nevet (CIGÁNY CSALÁDNÉV), de azt is, hogy e névhez a cigánysággal szembeni előítéletek is kapcsolódnak. E két lehetőség elkülönítésére a jelen vizsgálat nem nyújt fogódzót. A továbbiakban mindenesetre igyekszünk fényt deríteni arra, hogy a cigányosnak tartható családnevek kategorizációja kapcsán kirajzolódik-e valamilyen minta az eredményekből.

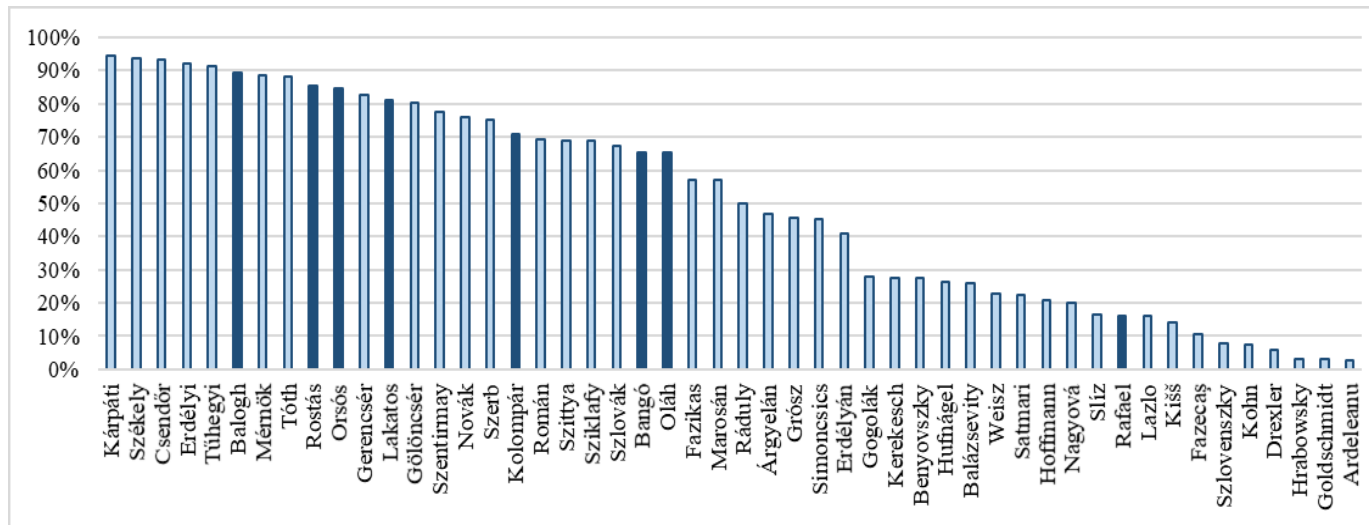
6. A cigányosnak tartható családnevek megítélése.³ A 9. ábra alapján megállapítható, hogy a cigányosnak számítható nevek és viselőik egy kivételével igen jó eredményeket értek el a magyarosság megítélésében, hiszen szinte mind elérik, illetve meghaladják a 65%-ot. Egyedül a *Rafael* nem illeszkedik a mintába: ennek bizonyára az az oka, hogy regionálisan lehet ismertebb, illetve adott területeken kötődik a cigánysághoz, ráadásul a megfelelő név a keresztnévállományban is ritkának számít (2018. január 1-jén nem volt az első százban a magyarországi össznépességben; vö. 2. lábjegyzet).

9. ábra: A cigányosnak tartható családnevek („1. kérdés”) és a névviselők („3. kérdés”) magyarságának megítélése az összes adat alapján

³ Tudomásunk szerint nem készült még névtani kutatás arról, hogy mely nevek számítanak cigányosnak, azaz tipikusan cigányok által viseltnek a magyar társadalom szerint. Ezért e nevek listánkba való felvétele során nem csupán egy alább még többször hivatkozott szociológiai felmérésre (VÁRADI 2012) támaszkodtunk, hanem olyan nevekből is válogattunk, amelyeket ismert roma személyek viselnek, illetve amelyek tapasztalataink szerint is gyakran szerepelnek a cigány családnevekről folytatott online diskurzusokban (vö. pl. https://www.gyakorikerdesek.hu/kultura-es-kozosseg_egyeb-kerdesek_378206-mik-a-cigany-vezeteknevek; <http://bekesiromak.blogspot.com/2012/09/a-cigany-nevek-eredete.html>).

10. ábra: A cigányosnak tartható családnevek a magyarosság szerinti skálán

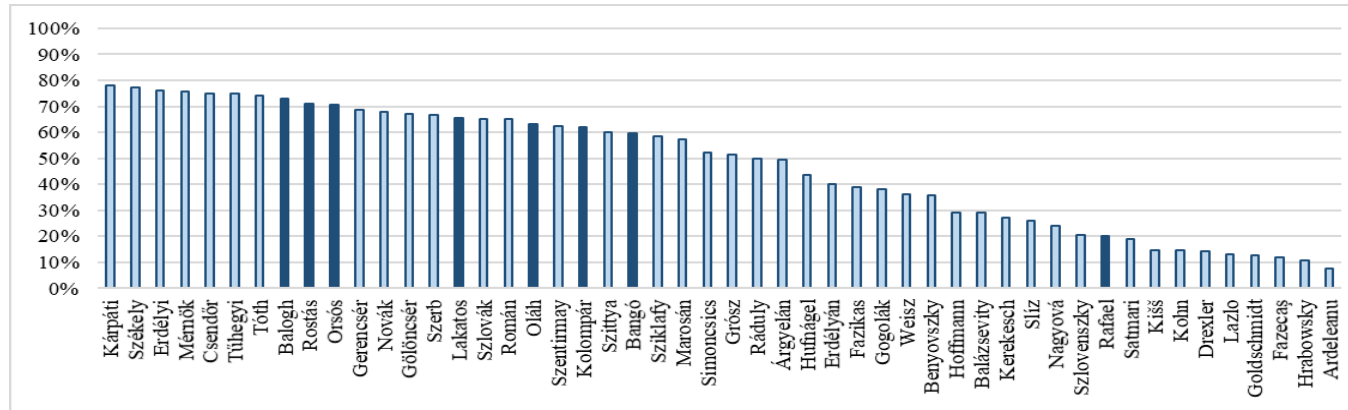

A 10. ábra, amely az összes vizsgált név kontextusában, az összesített magyarossági skálán mutatja a csoport elhelyezkedését, világossá teszi, hogy a kapott eredmény első-sorban a cigányosnak tartható nevek átlátszó voltával függhet össze, hiszen közülük az átlátszó nevek előrébb, a kevésbé vagy nem átlátszó nevek pedig inkább a skála középső régiójában szerepelnek. Az egyetlen kivétel a *Balogh*, amelynek magas eredménye véleményünk szerint két tényezőnek tudható be: egyrészt az össznépszerűen belüli nagy gyakoriságának (11. ábra), másrészt annak, hogy e nevet számos nem cigány etnikumú személy is viseli. Ez utóbbi magyarázatot támasztja alá egy szociológiai vizsgálat is, amely szerint – különböző, magukat cigánynak vallók neveit tartalmazó listák adatainak összegzése alapján – a magyarországi cigányok által viselt 2. leggyakoribb családnév a *Balogh*, az 1033 megkérdezettnek azonban csak a 2,7%-a említette a leggyakoribbnak vélt cigány családnév között (VÁRADI 2012: 239–243). Ehhez járul még, hogy az ismertebb, cigányosnak tartható családnévnek jellemzően nem cigány, hanem magyar (ritkábban pedig más) nyelvi eredetűek, és így sok közülük átlátszó névnek számít. Emellett vidékenként részben eltérő a cigányosnak ítélt nevek köre, hiszen a kategorizáció az adott vidéken élő, különböző csoportokhoz tartozó cigány lakosság névanyagának a különböző szintű ismeretén alapszik. Arról nem is beszélve, hogy a családnévnek a cigányok és a nem cigányok általi kategorizációja is különbözhet, mint azt a fenti vizsgálat kimutatta (VÁRADI 2012: 244).

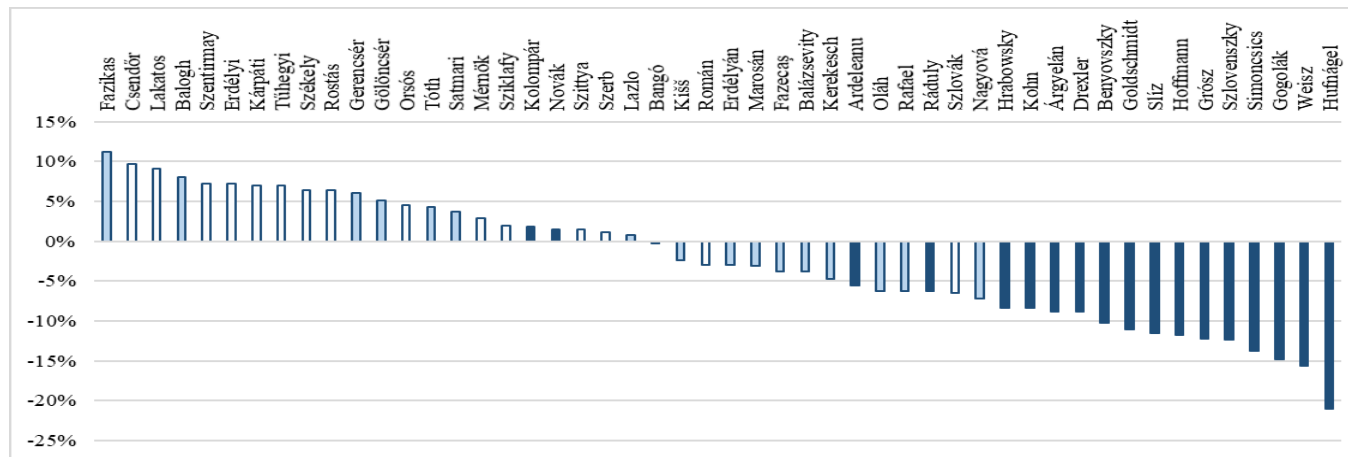
A 9. ábrán a nevek nagyobb része esetében azt tapasztaljuk, hogy a nevet magyarabbnak ítélték a viselőjénél. Ez alapján ismét felmerülhet a névviselő nem magyarként, hanem cigányként való kategorizálásának (ehhez kapcsolódóan pedig akár az előítéletességnek) a gyanúja. Ha azonban megnézzük a 11. ábrát, amely nem a nevek, hanem a névviselők magyarosságát ábrázolja az összes adat alapján, közel ugyanazt a képet kapjuk, mint a nevek magyarossági skáláján: a vizsgált nevek (a *Rafael*-t kivéve) a névviselők alapján is a skála első, azaz magyarosabb felén helyezkednek el. A névnek és a névviselőnek a megítélése közötti eltérés tehát nem az előítéletességgel magyarázható, sőt az összképet nézve (vö. 12. ábra) kiderül, hogy nem is kizárólag a cigányosnak tartható neveket érinti.

A 12. ábra pozitív tartományában azok a nevek vannak, amelyek esetében a nevet találták magyarabbnak a viselőjénél, a negatívban pedig azok, amelyek esetében a viselőt ítélték magyarabbnak a névvel. Jól látható, hogy az eredmény ismét az átlátszóságnak köszönhető: a pozitív tartományban két kivétellel átlátszó vagy talán átlátszó nevek vannak, míg a negatívban csak két átlátszó név szerepel. A cigányosnak tartható nevek ebből is következőleg két kivétellel a pozitív tartományba esnek, ráadásul a legmagyarabbnak tartott *Kárpáti*, *Székelly*, *Tűhegyi*, *Erdélyi* társaságában. E mögött az eredmény mögött feltehetőleg a következő logika állhat: Az a név, amelybe belelátunk egy közszót (függetlenül attól, hogy ennek az összefüggésnek van-e tudományos alapja), magyar; közben viszont sokan tapasztalták már, hogy a viselője nem feltétlenül az (hiszen lehet például kivándorolt, vegyes házasságban élő stb. magyarok leszármazottja is). Ezzel szemben az a név, amelyben nem ismerünk fel egy közszót, nem magyar, de a viselője lehet az (az adatközlők, illetve ismerőseik között is bizonyára számos ilyen akad).

11. ábra: A cigányosnak tartható családnevek a viselők szerinti magyarosság skálán

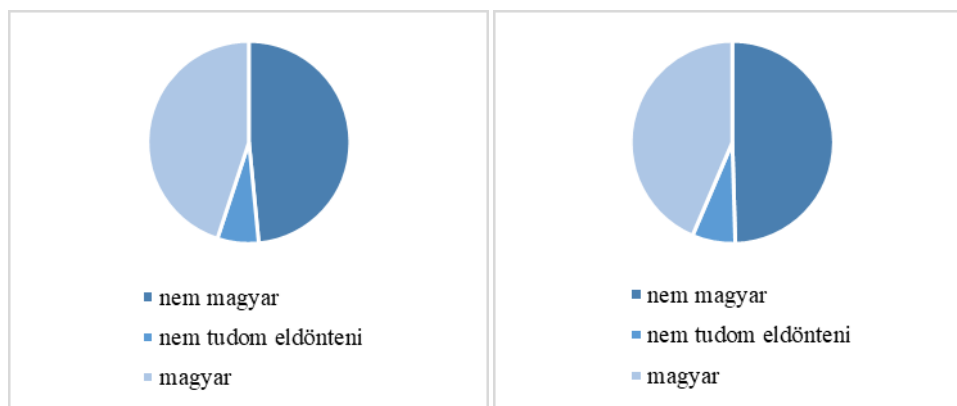
12. ábra: A cigányosnak tartható családnevek és viselőjük magyarsága közötti eltérés

Mindezek alapján megállapítható, hogy a vizsgálat eredményei nem utalnak a cigány nevekkel és viselőikkel szembeni előítéletekre. (Hasonló eredményt hozott TAKÁCS JUDIT kísérlete is, mely a cigányosnak ítélt személynevek megítélésének és az ezen alapuló előítéletnek, illetve diszkriminációnak a mérésére irányult; TAKÁCS 2018.) Eredményünk ugyanakkor nem azt jelenti, hogy a cigány nevekkel és viselőikkel szembeni előítéletek nem létezhetnek, csupán azt, hogy vizsgálatunk – mivel alapvetően és célzottan nem a lehetséges előítéletek tesztelése volt a célja – nem alkalmas ezek mérésére.

7. A németes és/vagy zsidós nevek megítélése. A fentiekben már többször hivatkozott másik tanulmányunkhoz hasonlóan, melyben a szláv és román nevek megítélését vizsgáltuk (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 47–49), a magyar családnévállományban szintén jellegzetes típust alkotó németes és/vagy zsidós családnevek kategorizációjára is kíváncsiak voltunk. Míg a romániai és szlovákiai magyar adatközlőknek az említett országok államnyelvével való közvetlenebb kapcsolata egy további kiegészítő szempontot szolgáltatott, addig a németes és/vagy zsidós nevek esetében ez hiányzik (német nyelvterületről eleve nem számíthatunk volna kellő számú adatközlőre). Ezt legalább részben ellensúlyozandó megkérdeztük az adatközlőket, hogy mely nyelveket ismerik legalább alapfokon, így az is vizsgálhatóvá vált, hogy a németül valamilyen szinten tudók másképpen kategorizálják-e az általunk e csoportba sorolt neveket, mint a németül nem tudók.

13. ábra: A németes és/vagy zsidós családnevek magyarságának megítélése a némettudás függvényében (balra: németül tudók, jobbra: németül nem tudók)

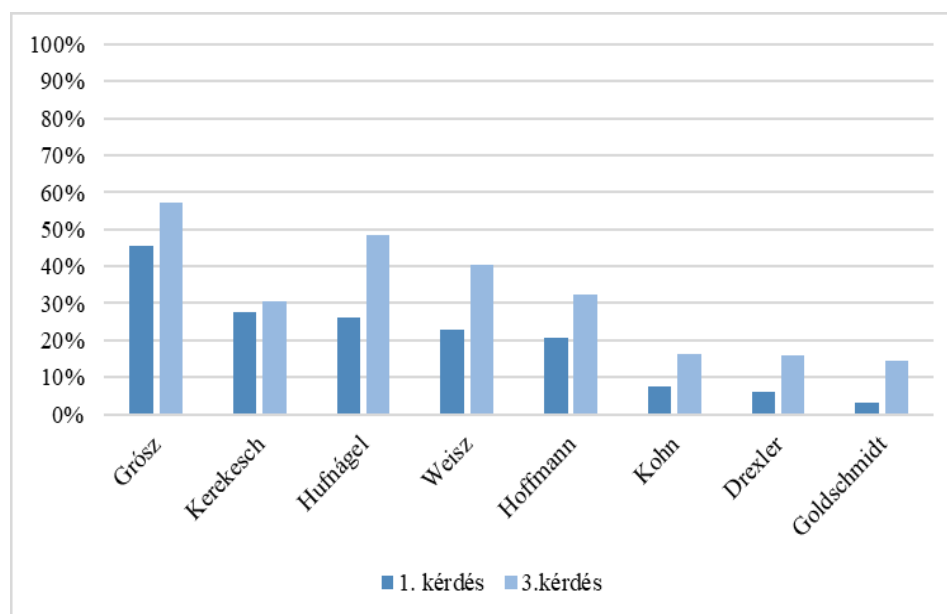

A 13. ábra által mutatott eredmény első pillantásra talán meglepő lehet: a nyelvtudás önmagában a legkisebb mértékben sem befolyásolta az adatközlőket. Ez megerősítheti a korábbi eredményeinket a szlovákiai és romániai adatközlők kapcsán – amellyel természetesen, hogy a szlovák, illetve a román nyelv államnyelvként a némethez képest másféle pozícióból hathat az adatközlői értékelésre. A jelenség oka könnyen belátható: ahhoz, hogy egy nevet idegennek nyilvánítsunk, elég annyit megállapítanunk róla, hogy

nem magyar, és azt már nem szükséges tudnunk, hogy az IDEGEN-en belül milyen al-kategóriának lehet a tagja.

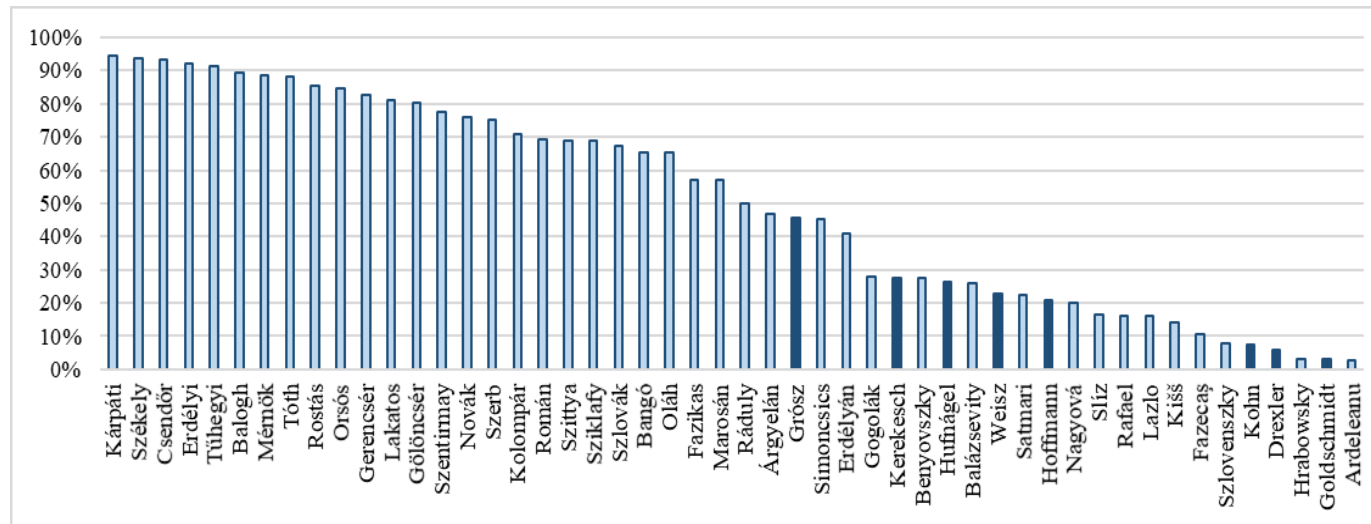
A 14. ábrán, mely a németes és/vagy zsidós családnevek és viselőik magyarságának a megítélését mutatja, az első, ami szembeötlik, a korábban vizsgált névtípusokkal szemben meglehetősen alacsony eredmények sora. Ez egyrészt nyilvánvalóan a nevek nem átlátszó voltával függ össze, amint azt a 15. ábra tükrözi: e nevek az összesített magyarsági skála második, nem magyaros felében helyezkednek el, némelyikük egészen a végén. Másrészt a 14. ábra ismét megerősíti a helyesírás mint tipikalitási feltétel másik tanulmányunkban bemutatott (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 44–44) erejét is: a csoport magasabb eredményt elérő tagjai a legalább részben magyaros helyesírásúak. Az egyetlen kivétel a *Kerekesch*, amely nem eredete, hanem írásmódja miatt került e csoportba. E név magyar eredete és a többség számára feltehetőleg átlátszó volta ellenére csupán 28%-ot ért el (illetve elképzelt viselője 30%-ot); a németes helyesírás feltehetőleg sokaknak azt sugallja, hogy viselője elnémetesedett.

14. ábra: A németes és/vagy zsidós családnevek („1. kérdés”) és a néviselők („3. kérdés”) magyarságának megítélése az összes adat alapján

8. Összegzés. Vizsgálataink eredményeit összegezve megállapítható, hogy hipotéziseink részben igazolódtak: van hasonlóság az egyes, általunk szemantikai vagy nyelvi eredet alapján meghatározott csoportok egyedeinek a kategorizációjában, de a feltételezettnél nagyobb varianciát is tapasztaltunk.

15. ábra: A németes és/vagy zsidós családnevek a magyarosság szerinti skálán

A vizsgálat előző részéhez hasonlóan itt is bebizonyosodott, hogy van különbség az anyaországi és a határon túli magyarok kategorizációja közt, de jellemzőbben kicsi, vagyis lényegesen több a közös tapasztalatunk, mint az eltérő. Ezzel kapcsolatban az is kiderült, hogy a családnévek és viselőik kategorizálásában nincs komolyabb szerepe az adott idegen nyelv ismeretének; annál inkább van viszont – mint azt az előző részben láthattuk (SLÍZ – P. TÓTH – FARKAS 2018: 50–51) – az általunk ismert és magyarnak tartott névvisezőknek. A név és a személy kategorizációja között is kimutatható különbség, még hozzá nagyjából fordított arányosság. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy a családnév és az etnikum kategóriája között távolról sincs egyértelmű megfelelés: az összefüggések meglehetősen összetettek, több okra vezethetők vissza, és gyakran nevenként változók. A MAGYAR CSALÁDNÉV kategóriájába való besorolás legerősebb feltétele, mint azt a vizsgálat második része is újra és újra megerősítette, az átlátszóság; emellett fontos szerepet kap a magyaros helyesírás, a magyaros (vagy legalábbis nem idegenes) morfológiai felépítés, valamint a nagy típus- és példánygyakoriság.

Az eredményeink természetesen nem általánosíthatók a teljes magyarságra, hiszen adatközlőink – a mintavétel szándékolt egységessége miatt – kizárólag három ország egyetemista-főiskolás ifjúságának köréből kerültek ki. Az adatközlők körének változatosabb, illetve más típusú összetétele részben bizonyára eltérő, jelen megállapításainkat tovább árnyaló eredményekhez vezetne. Munkánk célja azonban nem az volt, hogy minél több szempontból reprezentatív mintára támaszkodó, kis hibaszázalékkal megbízható eredményekhez jussunk, hanem hogy egyrészt a kategorizációban szerepet játszó tényezőket együttesen is mérlegre telessük, másrészt hogy a további vizsgálatokhoz módszertani szempontokat és fogódzókat dolgozzunk ki.

Ennek megfelelően különösen fontosnak tartjuk hangsúlyozni azokat a módszertani elveket, amelyek a vizsgálat során a legfontosabbaknak bizonyultak. 1. A hasonló vizsgálatok során nem szabad elfeledkeznünk a kategorizáció egyéni, illetve népi voltáról: a laikusok szempontjából nem feltétlenül ugyanazon elemek tartoznak egy kategóriába, mint a szakemberek nézőpontjából, sőt talán maga az adott kategória sem létezik számukra; a laikus névhasználók kategorizációja nemcsak a névkutatókétól, hanem egymásétól is eltérhet. 2. Az egyes névtípusokat, illetve az egyes szempontokat nem elég önmagukban vizsgálni, mert az könnyen téves következtetésekhez vezethet, ahogyan azt például az előítéletek kérdéskörének vizsgálata kapcsán láthattuk. A teljes kép áttekintése általában a névkutatásban, illetve a nyelvészet más területein, de kiemelten a neveken alapuló előítéletek kutatása kapcsán is elengedhetetlen. Ennek révén derül ki ugyanis, hogy az eredmény az általunk feltételezettek mellett nem tulajdonítható-e más esetleges okoknak is.

Hivatkozott irodalom

- FARKAS TAMÁS 2003. Név és névváltoztatás – vicc és valóság. *Névtani Értesítő* 25: 153–160.
- FARKAS TAMÁS 2007. *Kárpáti, Kárpáthy és a Kárpáti-k: egy újkeletű magyar családnév művelődéstörténete*. In: HOFFMANN ISTVÁN – JUHÁSZ DEZSŐ szerk., *Nyelv, nemzet, identitás. Az VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus nyelvészeti előadásai 3. Nyelvi identitás és a nyelv dimenziói*. Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság, Budapest–Debrecen. 147–164.
- FARKAS TAMÁS 2010. A magyar családnévanyag fogalma és struktúrája. *Magyar Nyelvjárások* 48: 59–75.

- FARKAS TAMÁS 2015. Családnév és etnikum: utak és lehetőségek a magyar és a nemzetközi alkalmazott névtani kutatásokban. In: VÖRÖS FERENC szerk., *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan névföldrajz. A 2015. május 28–30-i alsóőri névtani tanácskozás előadásai*. UMIZ – Imre Samu Nyelvi Intézet, Unterwart/Alsóőr–Budapest. 187–211.
- ROSCHE, ELEANOR 1978. Principles of Categorization. In: ROSCH, ELEANOR – LLOYD, BARBARA B. eds., *Cognition and Categorization*. Erlbaum, Hillsdale.
- SHARIFIAN, FARZAD 2015. Cultural Linguistics. In: SHARIFIAN, FARZAD ed., *The Routledge Handbook of Language and Culture*. Routledge, London – New York. 473–492. <https://doi.org/10.4324/9781315793993>
- SLÍZ MARIANN – P. TÓTH TEODÓRA – FARKAS TAMÁS 2018. Mitől magyar egy családnév? A családnevek etnikai-nyelvi alapú laikus kategorizációjának vizsgálata kulturális nyelvészeti keretben. In: VÖRÖS FERENC – LEHOCKI-SAMARDŽIĆ ANNA szerk., *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig IX. Név és társadalom a magyar nyelvterület peremén. A 2018. május 24–25-i eszéki névföldrajzi tanácskozás előadásai*. Savaria University Press – Glotta Nyelvi Intézet, Szombathely–Eszék. 35–55.
- T. SOMOGYI MAGDA 2009. Családnév-változtatás az írói névadásban. In: FARKAS TAMÁS – KOZMA ISTVÁN szerk., *A családnév-változtatások története az időben, térben, társadalomban*. Magyar Nyelvtudományi Társaság – Gondolat Kiadó, Budapest. 313–331.
- TAKÁCS JUDIT 2018. Személynév – etnikai sztereotípa – előítélet. Egy vizsgálat háttere és tanulságai. *Névtani Értesítő* 40: 77–89. <https://doi.org/10.29178/NevtErt.2018.4>
- TAYLOR, JOHN R. 1991. *Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory*. Clarendon Press, Oxford.
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris Kiadó, Budapest.
- TÓTH IMRE 1967. A legszebb magyar név. *Magyar Nyelvőr* 91: 122–132.
- TÓTH IMRE 1981. Még egyszer a legszebb magyar nevekről. *Magyar Nyelvőr* 105: 10–26.
- VÁRADI LUCA 2012. Előtanulmány a roma családnevek diszkriminációteszteléshez való kiválasztásához. In: SIK ENDRE – SIMONOVITS BORI szerk., *A diszkrimináció mérése*. E-tankönyv. ELTE Társadalomtudományi Kar, Budapest. 236–244. http://old.tarki.hu/hu/about/staff/sb/Diszkriminacio_merese.pdf (2018. 11. 30.)

SLÍZ MARIANN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5959-1018>ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

P. TÓTH TEODÓRA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2686-3448>ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

FARKAS TAMÁS

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7732-2302>ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar

MARIANN SLÍZ – TEODÓRA P. TÓTH – TAMÁS FARKAS, Surnames and ethnic categorization. The category of “Hungarian surname” in Hungary and in minority status

The study investigates how lay ethnic categorization based on one’s surname works from the perspective of the prototype theory. The analysis is based on a questionnaire survey, in which 854 Hungarian students took part from 21 universities in Hungary, Slovakia and Romania. Focus was placed on the evaluation of a list of surnames compiled based on several criteria. According to previous results, the typical conditions for the category of HUNGARIAN SURNAME are the following: 1. transparency, 2. spelling adjusted to Hungarian spelling standards, 3. typical Hungarian morphological structure, 4. well-known Hungarian name bearers. In our present paper, we examine several further aspects and types of surnames, such as name frequency, surnames of artificial or ethnonimic origin as well as surnames considered to be of Roma, German or Jewish origin. There are a number of substantial similarities in the categorization of the individual surnames belonging to name categories defined differently. There are some differences in categorization completed by Hungarians who live in Hungary and those who live in neighbouring countries, but there are more common features. However, there is no clear analogy between surnames and ethnic categories: the connections are quite complex and can be traced back to several causes; thus, relations often vary name by name.